

обов'язків. Для потерпілої сторони всі вони в тій чи іншій мірі покликанні виконувати компенсаційну (відновлювальну) функцію [9, с. 880].

Таким чином, основними функціями господарсько-правової відповідальності є компенсаційна, попереджувально-стимулююча, штрафна (каральна), сигналізаційна та інформаційна, вплив яких має забезпечити рівні умови господарювання та дотримання усіма учасниками господарських відносин суспільного господарського порядку.

Список використаних джерел:

1. Актуальні проблеми господарського права : навчальний посібник / Беяневич О.А. [та ін]; за заг. ред. В.С. Щербини; КНУТШ. – Київ : Юрінком Інтер, 2012. – 528 с.
2. Вінник О.М. Господарське право : навчальний посібник / О.М. Вінник; МОНУ. – 2-ге вид., змінене та доп. – Київ : Правова єдність, 2009. – 768 с.
3. Господарське право [Текст] : підручник / [Ю. Є. Атаманова та ін]; за заг. ред. Д. В. Задихайла, В. М. Пашкова; Нац. ун-т «Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого». – Х. : Право, 2012. – 693 с.
4. Подоляка А.М. Господарсько-правова відповідальність та сучасні засоби її застосування // Наше право : науково-практичний журнал / Харківський нац. ун. внутрішніх справ; Академія управління МВС; Київський міжнародний університет. – Дрогобич, 2010. – № 4, ч.2. – С. 138-144.
5. Малєин Н.С. Правонарушение: понятие, причины, ответственность / Н.С. Малєин. – М., 1985. – 192 с.
6. Скакун О.Ф. Теорія держави і права : підручник. / О.Ф. Скакун; пер. з рос. – Харків : Консум, 2006. – 656 с.
7. Господарський кодекс України // Офіційний вісник України. – 2003. – № 11. – С. 303.
8. Новошицкий А.Н. Эффективность выполнения системой санкций компенсационной функции / А.Н. Новошицкий. – Донецк, 1975. – 23 с.
9. Хозяйственное право : Учебник / Ин-тут економіко-правових досліджень НАН України; Авт.: В.К. Мамутов, Г.Г. Знаменский и др.; Под ред. Мамутова В.К. – Киев : Юрінком-Інтер, 2002. – 912 с.
10. Щербина В.С. Господарське право: Підручник. – К.: Юрінком інтер, 2003. – 480 с.

Куріленко О.П.

студентка;

Кологойда О.В.

кандидат юридичних наук, доцент,

доцент кафедри господарського права,

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ПІДВІДОМЧОСТІ ГОСПОДАРСЬКИХ СПРАВ ТРЕТЕЙСЬКИМ СУДАМ В УКРАЇНІ

Актуальність досліджуваної тематики обумовлена недосконалістю правового регулювання та полягає в першочерговій потребі визначення на теоретичному рівні категорій та критеріїв підвідомчості справ третейським судам задля використання отриманих результатів на практиці. Серед

науковців дане питання досліджували Є.В. Зубчевська, П.В. Куфтирєв, В.К. Матвійчик, М.Е. Морозов, П.М. Тимченко, І.О. Хар, С.О. Юлдашев та інші.

В юридичній теорії правовий інститут підвідомчості означає розмежування кола справ між судами, адміністративними органами тощо. Сукупність юридичних норм, які утворюють інститут підвідомчості, визначає властивості справ (характер правовідносин), у силу яких їх вирішення віднесено до компетенції того чи іншого органу. Визначити підвідомчість того чи іншого спору можливо, користуючись загальними критеріями підвідомчості, основними з яких є: суб'єктний склад учасників спору; характер спірних правовідносин. Вищевказані критерії пов'язані між собою і повинні існувати й використовуватись на практиці в єдності.

Аналізуючи положення статті 6 Закону України «Про третейські суди» (що регламентує питання підвідомчості справ третейським судам), можна прийти до висновку, що з кола підвідомчих справ третейським судам виключені ті, які хоча б якимось чином зачіпають публічний аспект [1]. У 2009 р., 2011 рр. були внесені зміни до законодавства, що регулює питання діяльності третейських судів, зокрема, прийнято Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо діяльності третейських судів та виконання рішень третейських судів» від 05.03.2009 р. № 1076-6 [2] та Закон України «Про внесення змін до статті 6 Закону України «Про третейські суди» щодо підвідомчості справ у сфері захисту прав споживачів третейськими судами від 03.02.2011 р. № 2983-6 [3]. Серед новел, запроваджених даними нормативно-правовими актами, було – вилучення деяких категорій справ з компетенції третейських судів [7, с. 113]. Однією із причин внесення відповідних змін стала реакція законодавця на масові зловживання у сфері третейського розгляду спорів. У 2009 р. аналіз судової практики (зокрема, Узагальнення зроблені ВСУ в 2009 р.) засвідчив масовість і системність зловживань третейськими судами [4]. Зокрема, в даному випадку розглядалися справи що впливали з корпоративних правовідносин; встановлення певних фактів (іншим словами здійснення рейдерських захоплень); у справах про визнання права власності, коли за допомогою третейського суду за однією особою безпідставно визнавали право власності на майно іншої особи.

У науковій та практичній сферах досі точаться дискусії з приводу доцільності і вірності деяких змін, запроваджених вищезазначеними законодавчими актами. Наприклад, на другому Третейському форумі Асоціації правників України, що відбувся 12 квітня 2013 р., головою Третейського суду при Асоціації Українських банків (АУБ) Жуковим Анатолієм Миколайовичем ставилося доречне питання про те, яким чином слід розуміти пункт 7 та доповнений в 2011 р. пункт 14 статті 6 Закону України «Про третейські суди» оскільки, визначення спорів щодо нерухомого майна і спорів щодо захисту прав споживачів в законодавстві не міститься. На думку Юлдашева С.О., не можна погодитися з певними змінами та обмеженнями, що внесені до Закону України «Про третейські суди», якими передбачено заборону розгляду третейськими судами України справ, які

впливають з корпоративних відносин та спорів щодо захисту прав споживачів. Перші зміни (заборона розгляду третейськими судами справ, що впливають з корпоративних відносин) вмотивовані випадками рейдерства з боку цих судів, другі – тим, що сьогодні у сфері споживання товарів, робіт і послуг продавцями, виконавцями робіт або постачальниками послуг досить часто нав'язується споживачеві така умова договору, як звернення, в разі виникнення спору, до третейського суду. Проте, щодо так званих корпоративних спорів, випадків судового рейдерства серед державних судів аж ніяк не менше. А стосовно спорів відносно захисту прав споживачів, слід зауважити наступне. По-перше, судовий збір справляється і при розгляді у державному суді. По-друге, він відшкодовується стороною, яка прогнала спір. І, по-третє, Законом України «Про третейські суди» встановлюється обов'язковість додержання принципу законності при вирішенні спорів. А отже, ніякої різниці між результатами розгляду у державному чи третейському суді не має і не повинно бути. Таким чином, зазначені зміни до Закону України «Про третейські суди», якими передбачено заборону розгляду третейськими судами справ, що впливають з корпоративних відносин та спорів стосовно захисту прав споживачів, є недостатньо обґрунтованими та мають бути скасовані [8, с.167]. Оскільки відносини між суб'єктами господарювання й споживачем – це по суті господарські відносини, то звідси і спори між ними є господарськими та можуть підлягати розгляду третейськими судами.

Актуальним залишається питання стосовно підвідомчості третейським судам справ про визнання права власності, особливо відносно нерухомого майна. На думку М.Е. Морозова, виходячи із загальних засад і суті третейського розгляду, дана категорія спорів з огляду на те, що наслідком такого рішення є встановлення абсолютних відносин, які розповсюджуються за межі сторін, що сперечаються, – повинна бути у винятковій компетенції державного суду. Аналогічну позицію займає О.Ю. Скворцов, вказуючи на те, що вирішення спорів про право власності на нерухоме майно може бути прерогативою виключно компетентних державних судів [6, с.39]. Враховуючи сучасний стан правового простору в Україні, вважаємо доцільним залишити прерогативу розгляду справ щодо нерухомості (визначення її долі) за державними судами, враховуючи серйозність важелів впливу останніх (тим більше досить часто в таких справах зачіпається безпосередньо/опосередковано публічний аспект). Отже, найбільш проблемними залишаються наступні категорії справ (на даний момент не підвідомчі третейським судам відповідно до законодавства): корпоративні, щодо захисту прав споживачів, щодо нерухомого майна.

Крім цього, пункт 11 ст. 6 Закону України «Про третейські суди» демонструє, що повноваження третейського суду та суду загальної юрисдикції досі не розмежовані. Так, Закон України «Про третейські суди» передбачає, що третейські суди не можуть розглядати справи, які підлягають вирішенню виключно судами загальної юрисдикції або Конституційним Судом. При цьому переліку справ, які можуть розглядатися виключно судами загальної юрисдикції, законом не передбачено. Тому і у судовій практиці виникає безліч

запитань. Так, ще донедавна траплялися випадки, коли третейські суди визнавали дійсними договори купівлі-продажу (замість нотаріального посвідчення), що очевидно є протизаконним.

Васильєв А., зазначає про необхідність вилучення з підвідомчості третейських судів такі категорії спорів, які зачіпають інтереси держави, суспільства в цілому, або інтереси третіх осіб, які не беруть участь у третейському розгляді справ, оскільки вказані суб'єкти не є учасниками третейського процесу [5, с. 219].

На нашу думку, основними критеріями для визначення підвідомчості господарських справ третейським судам, можуть бути: приватноправовий характер відносин між сторонами (відсутність публічного аспекту), грошовий ценз для справ (розгляд третейськими судами господарських справ, сума позовних вимог яких не перевищує відповідну суму коштів), реальна можливість укладання між сторонами мирової угоди, надійні ділові стосунки (та наявне бажання їх збереження) між конфліктуючими сторонами. Тому, основними категоріями підвідомчих третейським судам справ можуть бути: ті, що впливають з приватно-договірних відносин, корпоративних, про захист прав споживачів – за умови дотримання вищезазначених критеріїв.

Список використаних джерел:

1. Про третейські суди: Закон України від 11 травня 2004 р. № 1701-4// [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1701-15>.
2. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо діяльності третейських судів та виконання рішень третейських судів: Закон України від 05.03.2009 р. № 1076-6// [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1076-17>.
3. Про внесення змін до статті 6 Закону України «Про третейські суди» щодо підвідомчості справ у сфері захисту прав споживачів третейськими судами: Закон України від 03.02.2011 р. № 2983-6// [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2983-17>.
4. Узагальнення Верховного Суду України від 11.02.2009 р. «Практика застосування судами Закону України «Про третейські суди»// Вісник Верховного Суду України. – 2009. – № 10.
5. Васильєв Анатолій. Про деякі теоретико-правові аспекти вдосконалення діяльності третейських судів / Анатолій Васильєв, Валерій Балух // Публічне право. – 2012. – № 1. – С. 213-222.
6. Довганчук С.М. Теоретичні проблеми підвідомчості справ третейським судам// Часопис Київського університету права. – 2009. – № 2. – С. 35-40.
7. Зубчевська Є.В. Динаміка розвитку третейського способу вирішення спорів на території України: перспективи та досягнення//Науковий вісник гуманітарного університету. – 2014. – № 9-1. – с. 112-115.
8. Юлдашев С.О. Деякі проблеми третейського судочинства і шляхи їх подолання//Наше право. – 2013. – № 7. – с. 164-169.